

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ. (α)

Πολλοὶ τῶν νεωτέρων λογίων τῆς Ἑλλάδος, ἐπίσημοι ἄνδρες κατὰ τὴν παιδείαν, ἐνῶ ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα καθ' ἑαυτὴν βελτιοῦται πλησιάζουσα πρὸς τὴν ἀρχαίαν, ὁμιλοῦντες καὶ γράφοντες μεταχειρίζονται ξενισμοὺς καὶ κυρίως γαλλισμοὺς, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ σολοικισμοὺς.

Ἴσως ἡ τῶν ξενισμῶν παραδοχὴ ἀποδεικνύει τὴν γνησιότητα ἡμῶν ὡς ἀπογόνων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων· διότι, ὡς οἱ εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν παρεισφρήσαντες μακεδονισμοὶ ἐμόρφωσαν τὴν ἀλεξανδρινὴν διάλεκτον· ὡς οἱ ἄσιανοὶ ἰδιω-

(α) Τῷ Κ. Μ. Π. Βρετῷ.

Ἀξιότιμε Κύριε!

Εἰ καὶ ἀρχίζω ἄνευ εἰσαγωγῆς, δὲν δύναμαι ὅμως νὰ μὴ ἐπαναλάβω τὸ χιλιάκις ἤδη ἀκουσθὲν, ὅτι δηλαδὴ τὸ ὑμέτερον ἡμερολόγιον εἶναι παντὸς ἐπαίνου ἄξιον καὶ κατέχει τὰ πρωτεῖα μεταξὺ τῶν ἡμερολογίων πάντων τῶν ἐθνῶν.

Βλέπων, ὅτι διὰ τῆς βίβλου ὑμῶν ἐκδίδονται οὐ μόνον εὐχάριστα ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ ὠφέλιμον, καὶ ἀναγνοῦς ἐν αὐτῇ διατριβὰς ἀξιολόγους περὶ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, ἐτόλμησα καὶ ἐγὼ νὰ συνδέσω τὸ ὅποιον εὐρίσκετε συνδεμάτιον. Τοῦτο δ' ἐποίησα ὅχι φανταζόμενος ἐμαυτὸν ἐφάμιλλον πρὸς τοὺς γράψαντας ἐκεῖνα, ἀλλ' ἐλπίζων, ὅτι δύναται ἴσως καὶ ἐκ τούτων νὰ προκύψῃ ὠφέλειά τις. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἀναγνώσατε τὸ πεμπόμενον, καὶ, ἂν τύχῃ τῆς ὑμετέρας ἐγκρίσεως, δημοσιεύσατε αὐτὸ διὰ τοῦ ἐθνικοῦ ἡμερολογίου.

Δέξασθε, κύριε, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐξαιρέτου μου ὑπολήψεως.

Ἐκ Ῥοστοβίου, 1867.

Ἀλέξανδρος Κατακουζηνός.

τισμοί, ἀναμεμιγμένοι μετὰ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, ἐμόρφωσαν τὴν γλῶσσαν τῶν ἐλληνιστῶν· καὶ ὡς οἱ βαβαρισμοὶ τῶν Ἑνῶν τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Βορρᾶ ἀνέδειξαν τὴν γλῶσσαν τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων, οὕτω καὶ οἱ σημερινοὶ ἡμῶν λόγιοι, ἢ μεταβάντες εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, καὶ κυρίως εἰς τὴν Γαλλίαν, ἢ μόνον σπουδάσαντες ξένην γλῶσσαν, εἰσάγουσιν, ὁμιλοῦντες καὶ γράφοντες, βαρβαρισμοὺς καὶ κυρίως γαλλισμούς.

Καὶ τοῦτο μὲν ἴσως οὕτως ἔχει· ἐγὼ δὲ θεωρῶ τὸ πρᾶγμα λίαν σπουδαῖον, καὶ, ἀκούων τὰ ξένα ταῦτα καὶ παράμουςα, ἀναμιγνυόμενα μετὰ τῆς πατρίας ἐλληνικῆς γλώσσης, ἐκάστοτε αἰσθάνομαι δυσάρεστόν τι εἰς τὰ ἀκουστικά μου ὄργανα, ὡς ὅταν ἀκούσω μουσικὴν παραφωνίαν.

Ἐλπίζων, ὅτι διὰ τῆς παρατηρήσεώς μου δύνανται ἴσως οἱ διαφθεύροντες τὴν γλῶσσαν ἡμῶν νὰ γείνωσι προσεκτικοὶ καὶ νὰ ἐπανορθώσωσι τὸ κακόν, ἐκδέτω ἐνταῦθα τινὰ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος, ἐξ ὧν ἄλλα μὲν ἀπαντῶνται εἰς τὰ νέα συγγράμματα, ἄλλα δέ, κατ' εὐτυχίαν, μόνον εἰς τὴν ὁμιλίαν.

1.

Φράσεις κατὰ λέξιν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μετηνεγμένοι, ἐν αἷς γίνεται χρῆσις τῆς παρὰ.

1. Δὲν ἔγραψε παρὰ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος. — 2. Δὲν καταγίνεται παρὰ εἰς τὸ ἐμπόριον. — 3. Δὲν ἀπαντᾷται παρὰ σπανίως. — 4. Ἡ ἀηδὼν δὲν θαυμάζεται παρὰ διὰ τὴν φωνήν της. — 5. Δὲν ἐτύπωσε παρὰ 300 ἀντίτυπα. — 6. Δὲν ἦτο παρὰ ὑποπλοίαρχος. — 7. Δὲν ἐπέστρεψε παρὰ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ φρουρίου. — 8. Δὲν ἔφθασε παρὰ δύο ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως. — 9. Δὲν πετᾷ

παρα τὴν νύκτα. — 10. Δέν τρώγει παρὰ κρέας. — 11. Δέν βλέπει τὸν ἥλιον παρὰ τρεῖς ὥρας τῆς ἡμέρας. — 12. Δέν ἔκαμε παρὰ ἀτελεῖς σπουδὰς. — 13. Δέν ἔκαμα παρὰ τὸ χρέος μου. — 14. Δέν ἔκαμα παρὰ νὰ τὸ βρέξω. — 15. Ὁ Νῶε δέν εἶχε παρὰ τρεῖς υἱούς. — 16. Δέν ἔχεις παρὰ νὰ τὸν παρακαλέσης. — 17. Δέν ἤμπορεῖ παρὰ νὰ τὸν θαυμάζῃ. — 18. Δέν ὠμίλησε παρὰ ὀλίγα. — 19. Δέν ἔχω παρὰ νὰ σπουδάσω τὴν στενογραφίαν. — 20. Δέν ἔχει παρὰ τὸ αἰσθημα τῆς ἐκδικήσεως. — 21. Δέν ἤμπορεῖ παρὰ νὰ ὑπακούσῃ. — 22. Δέν ἦτο νεώτερος παρὰ κατὰ δύο ἔτη. — 23. Δέν τὸν ὑπερέβαινε παρὰ κατὰ μίαν σπιθαμήν.

Τινὲς τῶν λογίων τὴν παρὰ μετέβαλον εἰς εἰ μὴ· ἄλλοι δὲ εἰς ἤ, καὶ τότε δὲ τὸ πρᾶγμα κατήντησεν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀηδίαν.

Διὰ νὰ ἐκφράσωμεν τὰ προεκτεθέντα παραδείγματα ἑλληνιστὶ ἀρκεῖ νὰ προσέξωμεν πῶς ὁμιλοῦσιν οἱ μὴ γινώσκοντες γαλλικὰ, καὶ ἐπομένως ὁμιλοῦντες καὶ σκεπτόμενοι ἑλληνιστί. Δοκιμάσωμεν δὲ νὰ μεταποιήσωμεν ἐπὶ τὸ ὅρῳ τὰ παραδείγματα ταῦτα, τὸ ὁποῖον γίνεται διαφόρως κατὰ τὴν περίστασιν.

1. Ἐγραψε μόνον ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος. — 2. Εἰς οὐδὲν ἄλλο καταγίνεται ἢ εἰς τὸ ἐμπόριον· ἢ, Μόνη ἀσχολία του εἶναι τὸ ἐμπόριον. — 3. Ἀπαντᾶται σπανίως. — 4. Ἡ ἀηδὼν θαυμάζεται μόνον διὰ τὴν φωνήν της. — 5. Ἐτύπωσε μόνον 300 ἀντίτυπα. — 6. Ἦτο μόνον ὑποπλοίαρχος· ἢ, Ἦτον ἀπλοῦς ὑποπλοίαρχος. — 7. Δέν ἐπέστρεψε πρότερον ἢ μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ φρουρίου. — 8. Ἐφῆασε δύο ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως. — 9. Πετᾷ μόνον τὴν νύκτα. — 10. Οὐδὲν ἄλλο τρώγει ἐκτὸς κρέατος· ἢ,

Τρώγει μόνον κρέας. — 11. Βλέπει τὸν ἥλιον μόνον τρεῖς ὥρας τῆς ἡμέρας. — 12. Ἄτελῶς ἐσπούδασεν· ἢ, Ἐποίησεν ἀτελεῖς σπουδάς. — 13. Ἐκαμα τὸ χρέος μου· ἢ, Ἐκαμα μόνον τὸ χρέος μου· ἢ, Δέν ἔκαμα ἄλλο τι εἰ μὴ μόνον τὸ χρέος μου. — 14. Τὸ ἔβρεξα μόνον. — 15. Ὁ Νῶε εἶχε μόνον τρεῖς υἱούς. — 16. Παρακάλεσέ τον μόνον· ἢ, Ἀρκεῖ νὰ τὸν παρακαλέσης. — 17. Πρέπει νὰ τὸν θαυμάζῃ. — 18. Ὡμίλησεν ὀλίγα μόνον. — 19. Ἀρκεῖ νὰ σπουδάσω τὴν στενογραφίαν. — 20. Ἐχει μόνον τὸ αἶσθημα τῆς ἐκδικήσεως. — 21. Πρέπει νὰ ὑπακούσῃ. — 22. Ἦτο κατὰ δύο μόνον ἔτη νεώτερος. — 23. Τὸν ὑπερέβαινε μόνον κατὰ μίαν σπιθαμὴν.

2.

Ὡς δευτέρου βαρβαρισμοῦ παραδείγματα ληφθήτωσαν τὰ ἐξῆς·
 Τὸν κῆπον τοῦ ὑπουργοῦ καὶ ἐκεῖνον τοῦ δασοφύλακος.
 Τὰ ἐνδύματα τοῦ μαγείρου καὶ ἐκεῖνα τοῦ ὑπηρέτου.
 Ἡ παροῦσα ἐκδοσις διαφέρει ἐπαισθητῶς ἐκείνης τοῦ 1846.
 Ἐνταῦθα αἱ ἀντωνυμίαι ἐκεῖνον, ἐκεῖνα, ἐκείνης, ἀποτελοῦσι τὸν βαρβαρισμόν· πρέπει δὲ νὰ λέγωμεν· Τὸν κῆπον τοῦ ὑπουργοῦ καὶ τὸν τοῦ δασοφύλακος, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

3.

Τινὲς τῶν σημερινῶν λογίων τὰ ὀνόματα πλοίων, τυπογραφείων, ἐφημερίδων κτλ. θέτουσι κατ' ὀνομαστικὴν, καὶ ὅταν ἡ σύνταξις ἀπαιτῇ ἄλλην πτώσιν· οὕτω λέγουσιν.

Ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ὁ Μαξιμιλιανός. — Ἐκ τοῦ τυπογραφείου ἡ Μνημοσύνη. — Πρὸς τὸν συντάκτην τῆς ἐφημερίδος ὁ Ἀνεξάρτητος.

Ἐὰν ὅμως οἱ λόγοι οὗτοι ἀκούσῃσι τινα λέγοντα· „Ὁ

πατήρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν του ὁ Ἰωάννης” βεβαίως θέλουμε παρατηρήσει, ὅτι ἡ φράσις ἀντιβαίνει εἰς τοὺς γραμματικοὺς κανόνας, καὶ ὅτι πρέπει νὰ λέγωμεν· „Ὁ πατήρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν του τὸν Ἰωάννην.”

Ὁ Πλούταρχος ὁμιλῶν περὶ Ἀριστείδου ἔγραψεν· „Ὁθεν ἀνὴρ δημοτικὸς ἐκτῆσατο τὴν βασιλικωτάτην καὶ θειοτάτην προσηγορίαν τὸν Δίκαιον” καὶ ὅχι „ὁ Δίκαιος”.

4.

Ἄλλος γαλλισμὸς εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ ῥήματος εὐρίσκω εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας καὶ παρομοίας φράσεις.

Πῶς εὐρίσκετε τὴν πόλιν μας; Πῶς εὐρίσκετε τὸ φαγητὸν τοῦτο; Πῶς εὐρίσκετε τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν;

Οἱ καλῶς ὁμιλοῦντες πρέπει νὰ λέγωσι· πῶς σᾶς ἀρέσκει, ἢ, πῶς σᾶς φαίνεται ἡ πόλις, καὶ οὕτω καθεξῆς.

5.

Γαλλισμὸς ἀπηχῆς καὶ δυσάρεστος εἶναι τὸ νὰ θέτῃ τις εἰς τὴν ἐρώτησιν ἀδιαφόρως τὸ ῥῆμα κατόπιν τοῦ ὑποκειμένου. π. χ. Ὁ πατήρ σου ἔφθασεν; ὁ Γεώργιος εἶναι πλούσιος; Λέγω ἀδιαφόρως, διότι διαφέρει νὰ ἐρωτήσῃ τις· Ὁ πατήρ σου ἔφθασεν; ἢ, ἔφθασεν ὁ πατήρ σου; Καὶ ὁ Γεώργιος εἶναι πλούσιος; ἢ, εἶναι πλούσιος ὁ Γεώργιος; Τὸ νὰ θέτῃμεν δὲ πάντοτε τὸ ὑποκείμενον ἐμπρὸς εἶναι κατ’ ἡμᾶς γλωσσικὸν ἀμάρτημα, σύνηθες δὲ εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν.

6.

Ἀξιοκατάκριτος εἶναι ὁ ζῆλος τινῶν θελόντων νὰ εἰσάξωσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν προφορὰν καὶ γραφὴν τὰ ξένα γράμ-

ματα B. D. G. Τοῦτο ἀπαντᾶται κυρίως εἰς κύρια τινὰ ὀνόματα. Ὡς παραδείγματα ληφθήτωσαν τὰ ἐξῆς· Οἱ ξένοι, μεταφέροντες εἰς τὴν ἑαυτῶν γλῶσσαν τὰ ὀνόματα Βαΐλλας, Δάρας, Γούρας, προφέρουσι τὰ ἀρχικὰ αὐτῶν γράμματα, ὥς ἀπαιτοῦσι τὰ τρία ἀντιστοιχοῦντα γράμματα τῆς ἑαυτῶν γλώσσης. Ἀκούοντες τοῦτο οἱ πιθηκίζοντες Ἕλληνες, ὅχι μόνον τὴν προφορὰν ἔσπευσαν νὰ μιμηθῶσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν γραφὴν ἐπενόησαν νέον τι, ἀναπληρώσαντες τὰ B. Δ. Γ. διὰ τῶν Μπ. Ντ. Γκ., καὶ γράψαντες Μπάϊλλας, Ντάρας, Γκούρας. Τοῦτο δ' ἐποίησαν οὐχὶ μόνον εἰς ἑλληνικὰ, ἀλλὰ καὶ εἰς ξένα ὀνόματα, ὅσα ἔχουσι τὰ ῥηθέντα γράμματα, ὥς π. χ. εἰς τὰς λέξεις Μπαλκὰν ἀντὶ Βαλκὰν, Γκιλφὸρδ ἀντὶ Γιλφὸρδ, κτλ. Ἐπρεπε δὲ κατ' ἀναλογίαν νὰ γράφωσι καὶ νὰ προφέρωσι καὶ Μπάρμπαρος ἀντὶ βάρβαρος, καὶ γκαλλικὸς ἀντὶ γαλλικὸς· ἀλλ', ὥς προεῖρηται, τὸ κακὸν κατέλαβε κύρια τινὰ ὀνόματα.

7.

Παράδοξος εἶναι ἡ χρῆσις αὐτοενεργητικῶν τινων ἀποθετικῶν ῥημάτων εἰς σημασίαν ἐνεργητικὴν. Παραδείγματα ληφθήτωσαν τὰ ἐξῆς·

Ὁ βασιλεὺς εἰσελθὼν ὑπεδέχθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ. Ὁ βασιλεὺς δὲν ὑπεδέχθη, ἀλλ' ὁ λαὸς ὑπεδέχθη τὸν βασιλέα· καὶ ἐπειδὴ τὸ ῥῆμα σημαίνει ἐνέργειαν, πρέπει, διὰ νὰ φανερώσωμεν πάθος, νὰ τρέψωμεν τὴν φράσιν ὥς ἀκολουθῶς περίπου· Ὁ βασιλεὺς ἔλαβεν ὑποδοχὴν ἢ ὑποδεξίωσιν ἐνθουσιώδη.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μεταχειρίζεται τὸ ὄργανον. Ὁχι τὸ ὄργανον μεταχειρίζεται, ἀλλ' ὁ τεχνίτης μεταχειρίζεται.

τὸ ὄργανον· πρέπει λοιπὸν νὰ λέγωμεν· χρησιμεύει, εἶναι εἰς χρῆσιν τὸ ὄργανον. Τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ φράσις· Οἱ τρόποι οἱ μεταχειριζόμενοι πρὸς γνῶρσιν τῆς διαφορᾶς τῶν ὥρων εἶναι τὰ λεγόμενα ὠροφυλάκια. (Γεωγραφία Κοκκῶνη 38). Ἐνταῦθα ἐκτὸς τοῦ μεταχειριζόμενοι εὕρισκει ὁ ἀκριβὴς παρατηρητῆς καὶ ἄλλα ψόγου ἄξια.

Τὸ εἶδωλον ἐκεῖνο σέβεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Τὸ εἶδωλον δὲν σέβεται, ἡγουν δὲν ἐνεργεῖ, ἀλλ' ὁ λαὸς σέβεται αὐτό· πρέπει λοιπὸν νὰ λέγωμεν· Τὸ εἶδωλον εἶναι σεβαστὸν εἰς τὸν λαόν, ἢ, χαίρει τὸ σέβας τοῦ λαοῦ, ἢ, ὁ λαὸς σέβεται τὸ εἶδωλον.

Βεβαίως τὰ πλεῖστα τῶν ῥημάτων τούτων εἶχον καὶ τύπον ἐνεργητικόν, ὡς τὸ μεταχειρίζω, σέβω κτλ. καὶ εἰς τοῦτο ἴσως βασίζονται οἱ μεταχειριζόμενοι αὐτὰ ὡς παθητικά· ἀλλ' ὁ ἐνεργητικὸς ἐκεῖνος τύπος εἰς τὴν σημερινὴν γλῶσσαν εἶναι ἄχρηστος καὶ ἄγνωστος, ὁ δὲ παθητικὸς ἔλαβε καὶ ἔχει σημασίαν μόνον ἐνεργητικὴν.

Ἡ χρῆσις τῶν ἐνταῦθα ἐκτιθεμένων εἶναι καθαρὸς γερμανισμός· καὶ τὸ μὲν ὑπεδέχθη κατὰ τοὺς γερμανίζοντας τούτους ἀναλογεῖ πρὸς τὸ wurde empfangen, τὸ δὲ μεταχειρίζεται πρὸς τὸ wird gebraucht, τὸ δὲ σέβεται πρὸς τὸ wird verehrt. Ἀλλὰ παρατηρητέον, ὅτι ἡ γερμανικὴ γλῶσσα ἔχει τῶν ῥημάτων τούτων καὶ τὸν ἐνεργητικὸν καὶ παθητικὸν τύπον καὶ τὴν ἐνεργητικὴν καὶ παθητικὴν σημασίαν.

8.

Ἐπὶ τῆς παρακμῆς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ἐλησμονήθη βαρμηδὸν ἢ δεικτικὴ ἀντωνυμία οὗτος, αὕτη, καὶ ἀντ' αὐτῆς ἐπεκράτησεν ἡ ἀναφορικὴ αὐτός, αὕτή. Ἡ αὐτός καὶ

αὐτὴ λοιπὸν ἦτον εἰς χρῆσιν καὶ ὡς δεικτικὴ καὶ ὡς αναφορικὴ (α), τῆς δὲ δεικτικῆς μόνον τὸ οὐδέτερον τοῦτο ἀπηντᾶτο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀνεπληροῦτο ἀδιαφόρως διὰ τῆς αὐτό. Τοῦτο, παρατηρήσαντες οἱ σημερινοὶ λόγιοι ἔσπευσαν νὰ ἐπαναφέρωσι τὰ παλαιὰ, ἀλλὰ τινες, μὴ αἰσθάνομενοι τὴν διαφορὰν τῆς ἀναφορικῆς καὶ τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας, τρέπουσιν ὅλα τὰ αὐτὸς, αὐτὴ, αὐτὸ εἰς οὗτος, αὕτη, τοῦτο, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ ποιήσωσι τοῦτο μόνον εἰς τὰς ἐχούσας δεικτικὴν σημασίαν. Παραδείγματα·

“Οτε οἱ ἀντάρται κατεδιώκοντο αὐτὸς ἠδυνήθη νὰ σώσῃ τὸ πλεῖστον μέρος τούτων (χρειάζεται αὐτῶν).

Κατέλαβον τὸ φρούριον, καὶ εἰς τὴν εἴσοδον τούτου (χρειάζεται αὐτοῦ) ἔστησαν τηλεβόλα.

Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ὁ ἀνὴρ, σὺν τῷ παῖδίματι δὲ τούτου (χρειάζεται αὐτοῦ) ἔπαυεν ὅλη ἡ Ἑλλάς.

Τιμήσας τὸν νεκρὸν τοῦ ἥρωος ἀπέδωκε τούτῳ (χρειάζεται αὐτῷ) ταφὴν κτλ.

9.

Ἡ χρῆσις τοῦ εἰς, μία, ἐν, ὡς ἀορίστου ἀντωνυμίας εἶναι ξενισμός. Ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἀόριστον τις, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ εἶναι περιττὴ εἰς τὰς πλείστας τῶν φράσεων. Ὡς παραδείγματα ληφθήτωσαν τὰ ἐξῆς. Ἡ πρᾶξις ἦτο μία φανερά κλοπή. Τὸ μία εἶναι περιττόν. Εἰς γέρων ἔκοπτε ξύλα. Ἀντὶ τούτου δύναμεθα νὰ εἰπώμεν· Γέρων τις ἔκοπτε ξύλα, ἀλλὰ προκριτώτερον· Γέρων ἔκοπτε ξύλα. Ὀνειρον μιᾶς Ἑλληνίδος. Πόσον ἁρμονικώτερον εἶναι, Ἑλληνίδος ὄνειρον!

(α) Ἡ αὐτὸς, ὡς ἀναφορικὴ, ἦτον εἰς χρῆσιν μόνον εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἱ δὲ ἄλλαι πτώσεις ἦσαν τοῦ, τῷ (σπανίως) τὸν — τῶν, τοῖς (σπανίως) τούς· τῆς, τῇ, (σπανίως) τὴν κτλ.

10.

Ἄξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ λέξις χάρις, ὡς εἰς τὰς ἐξῆς φράσεις. „Τὸ κακὸν προελήφθη χάρις εἰς τὴν ἐπέμβα-
σιν τοῦ προξένου. Ταῦτα κατώρθωσε χάρις εἰς τὴν ἑαυτοῦ
ἐκानότητα.” Δὲν ἀπῆντησα τοιοῦτόν τι εἰς τοὺς Ἑλληνας
συγγραφεῖς, ἀλλ’ ἀπαντῶ αὐτὸ καθ’ ἡμέραν εἰς τὰς ἐφημερί-
δας καὶ τὰ συγγράμματα τῶν Γάλλων. Ἄραγε οἱ τὰ τοιαῦτα
γράφοντες Ἑλληνες θεωροῦσι τὴν λέξιν χάρις ὡς ὀνομαστι-
κὴν ἀπόλυτον; Ἀμφιβάλλω. Γνωρίζουσιν, ὅτι ἡ γαλλικὴ λέξις
grâce ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἐλληνικὴν χάρις· σχηματίζουν
τὴν φράσιν γαλλιστί, μεταφράζουσιν αὐτὴν ἀκολουθῶς κατὰ
λέξιν, καὶ ἰδοὺ πῶς ἀπεκτήσαμεν καὶ τὸ καινοφανὲς τοῦτο.

11.

Καὶ τὰ ἐξῆς εἶναι ψεκτέα καὶ ἀποβλητέα.

α’. Τὸ μόλις ἢ τὸ ἅμα ἀκολουθούμενα ὑπὸ τοῦ καί,
π. χ. Μόλις ἤρχισεν ἡ βράβευσις καὶ ἤχοι κλαυθμηροὶ
ἠκούσθησαν. Τὸ καὶ εἶναι περιττόν.

β’. Τὸ ἐπειδὴ ἀκολουθούμενον ὑπὸ τοῦ καί, π. χ. Ἐπειδὴ
καὶ ἀγαπᾷς τὰ ὀπωρικὰ σοὶ πέμπω κτλ. Ἐπειδὴ καὶ εἶσαι
ἀσπενῆς πρέπει νὰ μείνης εἰς τὴν κλίνην. Τὸ καὶ εἶναι
περιττόν.

γ’. Τὸ μὴν ἀντὶ τοῦ μὴ. Τινὲς θεωροῦσι τὸ ν ὡς
ἐφελκυστικόν, γράφοντες αὐτὸ πρὸ φωνήεντος καὶ ἀφαιροῦν-
τες πρὸ συμφώνου· ἀλλὰ μάταιος αὐτῶν ὁ ζῆλος, διότι τὸ
ἀπαγορευτικὸν μὴ πρέπει νὰ γράφεται πάντοτε ἄνευ ν.

δ’. Ἡ χρῆσις τοῦ ὅθεν ὡς δευτερευούσης λέξεως, ἐνῶ
πρέπει πάντοτε νὰ προηγῇται ὡς ἡ ἀλλά. Δὲν δυνάμεθα

νὰ εἴπωμεν· Ἡμεῖς ὅθεν θεωροῦμεν, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἴπωμεν, ὅθεν ἡμεῖς θεωροῦμεν.

ε'. Δὲν εἰξεύρω ἂν πρέπη νὰ ὀνομάσωμεν βαρβαρισμὸν ἢ σολοικισμὸν καὶ τὸ νεωστὶ εἰσαχθέν· Τοῦ βιβλίου πρώτου, τοῦ κεφαλαίου δευτέρου, τοῦ παραγράφου τρίτου κτλ. εἰξεύρω μόνον, ὅτι εἶναι ἀπηχέστατον καὶ ἐκφυλλοφορητέον. Τὸ ἐπίθετον πρέπει νὰ προηγῇται τοῦ οὐσιαστικοῦ· δὲν λέγομεν· Ὁ μαθητὴς ἐπιμελὴς σπουδάζει, ἀλλ' ὁ ἐπιμελὴς μαθητὴς σπουδάζει.

Ἡδυνάμην νὰ καταλέξω καὶ ἄλλα, ἀλλ' ἀρκείτωσαν ταῦτα, ὥς συνηθέστερα καὶ τρόπον τινὰ καθιερωμένα. Λυπηρὸν δέ, ὅτι πολλὰ ἐκ τῶν σεσημειωμένων εὐρίσκονται οὐ μόνον εἰς μυθιστορήματα καὶ ἄλλα ἐπουσιώδη συγγράμματα, ἀλλὰ καὶ εἰς διδακτικὰ βιβλία, καὶ οὕτως ἐρρίζονονται εἰς τὴν κεφαλὴν τῶν διδασκομένων. Ἐπρεπε τοῦλάχιστον οἱ συγγραφοντες διδακτικὰ βιβλία, διὰ πᾶσαν μὲν ἡλικίαν ἐγγένει, ἀλλὰ κυρίως διὰ τὴν παιδικήν, νὰ προσέχωσι περισσότερον περὶ τὴν γλῶσσαν, ὥστε ν' ἀναδεικνύωσιν ἔργα καθαρύοντα παντὸς ἀτόπου καὶ πλημμελοῦς.

Ἀλέξανδρος Κατακουζηνός.